

Sygn. akt III AUa 880/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Maria Małek - Bujak (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Ansion SSA Krystyna Merker
Protokolant	Sebastian Adamczyk

po rozpoznaniu w dniu 8 lutego 2013 r. w Katowicach

sprawy z odwołania G. L. (G. L.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o prawo do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych

na skutek apelacji ubezpieczonego G. L.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach

z dnia 30 stycznia 2012 r. sygn. akt X U 2676/11

oddala apelację.

/-/ SSA J. Ansion /-/ SSA M. Małek-Bujak /-/ SSA K. Merker

Sędzia Przewodnicząca Sędzia

Sygn. akt III AUa 880/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 listopada 2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. odmówił ubezpieczonemu G. L. (ur. (...)) przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 32 i art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r., Nr 153,

poz. 1227 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), ponieważ ubezpieczony nie udowodnił 20-letniego okresu zatrudnienia przy pracach wymienionych w dziale IV, wykazu B, poz. 8-9, jak również nie rozwiązał stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą.

Ubezpieczony w odwołaniu od decyzji domagał się jej zmiany i przyznania prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Przyznał, że do dnia składania odwołania nie rozwiązał stosunku pracy.

Wyrokiem z dnia 30 stycznia 2012r. (sygn. akt X U 2676/11) Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach oddalił odwołanie.

Jako okoliczności bezsporne między stronami, Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony posiada na dzień 1 stycznia 1999r. - 19 lat, 11 miesięcy, 25 dni pracy w warunkach szczególnych, o których mowa w wykazie B, dział IV, poz. 9 pkt 2 załącznika nr 1 do zarządzenia nr 17 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 12 sierpnia 1983r. w sprawie określania stanowisk pracy w resorcie górnictwa i energetyki, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, a zatem, że posiada na dzień 31 grudnia 1998r. sumaryczny okres składkowy wynoszący ponad 25 lat oraz, że ubezpieczony nadal pozostaje w stosunku pracy z KWK (...) (zaświadczenie z KWK (...) z dnia 9 września 2011r.). Fakt pozostawania w stosunku pracy ubezpieczony potwierdził również na rozprawie w dniu 30 stycznia 2012r.

Dokonując rozważań prawnych, Sąd Okręgowy powołał się na treść art. 184 w zw. z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz § 8 a ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) uznając, że ubezpieczonemu nie przysługuje prawo do dochodzonego świadczenia emerytalnego.

Uzasadniając powyższe rozstrzygnięcie, Sąd I instancji wskazał, że nie ulega wątpliwości, że ubezpieczonemu nie przysługuje prawo do dochodzonego świadczenia na podstawie wyżej powołanych przepisów, gdyż warunki nabycia prawa do świadczenia emerytalnego na podstawie wskazanych przepisów muszą być przez osobę starającą się o przyznanie tego świadczenia spełnione łącznie i w całości.

Zdaniem Sądu I instancji, nie ulega wątpliwości, że ustawodawca dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r. wprowadził dodatkową cezurę czasową - w postaci zastrzeżenia, że warunki stażowe - tak do ogólnego okresu ubezpieczenia jak i do wykazania posiadania okresu pracy w warunkach szczególnych muszą być spełnione „w dniu wejścia

w życie ustawy”. Ustawa, o której tu mowa to ustawa z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - cytowana wyżej, która weszła w życie

w dniu 1 stycznia 1999r. Na tę datę ubezpieczony winien wykazać, iż przepracował, co najmniej 20 lat w warunkach szczególnych. Okresy pracy w warunkach szczególnych wykonywane po dacie 31 grudnia 1998r. nie mają znaczenia z punktu widzenia przytoczonych przepisów. Organ rentowy w sposób prawidłowy wyłączył ubezpieczonemu z okresu pracy w warunkach szczególnych okresy korzystania z zasiłków chorobowych. Jednakże nie wziął pod uwagę faktu, że ubezpieczony odbywał służbę wojskową, która spowodowała przerwanie wykonywania przez niego pracy w warunkach szczególnych oraz, że na stanowisko konserwatora mechanicznej przeróbki węgla powrócił w niecały miesiąc po odbyciu służby wojskowej. W tym zakresie, zdaniem Sądu, organ rentowy powinien zastosować wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2006r. III UK 5/06, zgodnie z którym „okres zasadniczej służby wojskowej odbytej w czasie trwania stosunku pracy

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zalicza się do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, j.t. Dz. U. z 2004r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), jeżeli pracownik w ustawowym

terminie zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia”. Zdaniem Sądu, nie podważa tego orzeczenia kolejny wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2010r. I UK 203/10, co wynika z uzasadnienia tego wyroku, a nadto ostatni z wyroków Sądu Najwyższego był podjęty w innym stanie faktycznym.

Zaliczenie ubezpieczonemu służby wojskowej do okresów pracy w warunkach szczególnych spowodowałoby, iż na dzień 1 stycznia 1999r. wykazałby posiadanie ponad 20-letniego okresu takiej pracy.

Jednakże istotną z punktu widzenia uprawnień do emerytury przesłanką jest także przesłanka w postaci rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem - co wyraźnie wynika z art. 184 ust. 2 ustawy emerytalnej. Tego warunku ubezpieczony poza wszelką wątpliwość nie spełnił i z tego powodu nie może w sposób skuteczny nabyć prawa do emerytury.

W konsekwencji takiego stanowiska, Sąd I instancji na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

Apelację od powyższego wyroku wniósł ubezpieczony.

Zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości, apelujący zarzucił mu brak podjęcia rozstrzygającej decyzji, co do kwestii zaliczenia do okresu wykonywania pracy w warunkach szczególnych okresu służby wojskowej - zgodnie z przywołanym przez siebie wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2006r. (**III UK 5/06**), a także braku wyraźnego nakazu w stosunku do organu rentowego, zobowiązującego także do takowego zaliczenia.

Wskazując na powyższe, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie odwołania i orzeczenia zgodnie z żądaniem ubezpieczonego, tj. przyznania prawa do żądanego świadczenia, poprzez zaliczenie do okresu wykonywania pracy w warunkach szczególnych okresu służby wojskowej, którą ubezpieczony odbywał od 2 maja 1977r. do 12 kwietnia 1979r.

Motywuując wniesiony środek odwoławczy, skarżący podniósł, że z niewiadomych przyczyn Sąd nie zdecydował się na wiążące rozstrzygnięcie powyższej kwestii i wyraźne nakazanie zaliczenia organowi rentowemu okresu służby wojskowej do stażu pracy w szczególnych warunkach. Takie rozstrzygnięcie pozwoliłoby ubezpieczonemu na wypełnienie ostatniej z przesłanek do uzyskania emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, tj. rozwiązania stosunku pracy. Brak precyzyjnego rozstrzygnięcia w tej kwestii, pozostawia ubezpieczonemu zamkniętą drogę do rozwiązania stosunku pracy, co w razie niekorzystnego dla niego wyroku Sądu, mogłoby skutkować utratą zatrudnienia, na co ubezpieczony nie może sobie pozwolić.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Ponowna analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a także zarzutów podniesionych w apelacji prowadzi, zdaniem Sądu Apelacyjnego, do wniosku, że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego jest prawidłowy. Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ustalenia Sądu I instancji w przedmiocie konieczności spełnienia kumulatywnie wszystkich przesłanek przewidzianych w art. 184 powołanej ustawy. Sąd ten dokonał trafnej interpretacji przepisów mających zastosowanie w niniejszej sprawie.

Należy podkreślić w pierwszym rzędzie, że przepis art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009r.

Nr 153, poz. 1227 ze zm. - zwanej dalej ustawą) w sposób odrębny i szczególny uregulował sytuację prawną ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., którzy w dniu wejścia w życie ustawy - 1 stycznia 1999r., legitymowali się okresem zatrudnienia

w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz okresem składkowym i nieskładkowym, o którym mowa w art. 27 ustawy, gwarantując im prawo do nabycia emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32. Dodatkowo prawo do świadczenia uzależniono od nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązaniem stosunku pracy. Intencją ustawodawcy było zapewnienie nabycia uprawnień emerytalnych dla tej kategorii ubezpieczonych, którzy w chwili wejścia w życie ustawy spełniali wymagane warunki stażu, w tym stażu pracy w szczególnych warunkach, za wyjątkiem wieku emerytalnego przewidzianego w art. 32 ustawy. Sytuacja ubezpieczonych, wskazanych w art. 184, opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego, koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe, realizowane po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Rację ma zatem Sąd Okręgowy, że ubezpieczony - wobec nierozwiązania stosunku pracy - nie spełnił jednego z ustawowych warunków jego nabycia. W ocenie Sądu II instancji, nie ma wątpliwości, iż przesłankę rozwiązania stosunku pracy należy traktować jako warunek nabycia prawa, a nie jako warunek jego realizacji.

Trzeba również wskazać, iż zgodnie z normą art. 83 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), organ rentowy wydaje decyzje w zakresie indywidualnych spraw dotyczących ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Od decyzji takich, na podstawie art. 83 ust. 2 cyt. ustawy, przysługuje odwołanie do właściwego sądu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, funkcja przepisu art. 83 ust. 1 pkt 4 cyt. ustawy sprowadza się do usunięcia stanu niepewności, który mógłby wystąpić w relacjach dotyczących ubezpieczeń społecznych. Cel tego przepisu jest zatem jasny. Tak więc, norma przyjęta w jego treści legitymuje odwołującego się do wystąpienia z żądaniem mającym na celu usunięcie tego stanu niepewności. Zakładając zatem, że w postępowaniu przed organami rentowymi mają (na podstawie art. 123 cyt. ustawy z dnia 13 października 1998r.

i art. 124 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) posiłkowe zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, przy uwzględnieniu art. 104 k.p.a., to należy przyjąć, że decyzją administracyjną jest jednostronna czynność posiadająca odpowiednią formę prawną i określająca konsekwencje stosowanej normy prawnej w odniesieniu do konkretnie oznaczonego adresata w sprawie indywidualnej. Istotnym elementem decyzji, jako przejawu woli organu administracyjnego, jest stanowcze rozstrzygnięcie sprawy objętej wnioskiem wszczynającym postępowanie.

Inaczej mówiąc, decyzja administracyjna - zgodnie z art. 104 k.p.a. - rozstrzyga sprawę, co do jej istoty w granicach żądania określonego przez strony.

Natomiast rozstrzygnięcie w postępowaniu administracyjnym polega na zastosowaniu obowiązującego prawa do ustalonego stanu faktycznego sprawy administracyjnej. W ten sposób organ administracji publicznej realizuje cel postępowania administracyjnego, jakim jest urzeczywistnienie obowiązującej normy prawnej w zakresie stosunków administracyjno-prawnych, gdy stosunki te tego wymagają. Stosownie do tego celu postępowania administracyjnego, jak i istoty decyzji administracyjnej można odróżnić podstawę faktyczną i podstawę prawną decyzji administracyjnej. Podstawę faktyczną stanowią dokonywane przez organ administracji publicznej ustalenia faktyczne, a podstawę prawną stanowią te przepisy prawne, które organ przyjął w danym wypadku za obowiązujące i zastosował w swym orzeczeniu (M.Jaśkowska, A.Wróbel, Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, Zakamycze, 2000 r.).

Jednocześnie należy zauważyć, że postępowanie sądowe w sprawach dotyczących ubezpieczenia rentowego wszczynane jest w rezultacie odwołania wniesionego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Ma więc ono charakter odwoławczy. Jego przedmiotem jest ocena zgodności z prawem - w aspekcie formalnym i materialnym - decyzji wydanej przez organ rentowy na wniosek ubezpieczonego lub z urzędu. Jest zatem postępowaniem

kontrolnym. Badanie owej legalności decyzji i orzekanie o niej jest możliwe tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydawania decyzji. Mówiąc inaczej - o zasadności przyznania lub odmowy przyznania świadczenia decydują okoliczności istniejące w chwili ustalania do niego prawa. Postępowanie dowodowe przed sądem jest postępowaniem sprawdzającym, weryfikującym ustalenia dokonane przez organ rentowy.

Przedstawione rozważania opisują relację pomiędzy: żądaniem wniosku, przedmiotem rozpoznania w postępowaniu administracyjnym przed organem rentowym (zakończonym wydaniem decyzji) oraz postępowaniem sądowym (sprowadzającym się do badania jej legalności).

Zdaniem Sądu II instancji, skoro kwestionowana była przez organ rentowy przesłanka szczególnego stażu emerytalnego, to po zmianie przepisów, brak podstaw do zastosowania normy art. 316 k.p.c. (kształtującej regułę, iż podstawą rozstrzygnięcia jest stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy), gdyż zastosowanie przyjętej w niej dyspozycji wypaczałoby - w okolicznościach niniejszej sprawy - charakter postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i prowadziłyby do jaskrawego pominięcia odrębności tego postępowania poprzez całkowite pozbawienie znaczenia postępowania administracyjnego poprzedzającego postępowanie sądowe. Opisaną w jego treści zasadę można by zastosować jedynie w sytuacji, kiedy organ rentowy nie kwestionował pozostałych przesłanek warunkujących nabycie prawa do świadczenia emerytalnego, a rozwiązanie stosunku pracy w trakcie trwania procesu (bądź zmiana przepisu w tym zakresie) byłoby spełnieniem się ostatniej z przesłanek prawa do świadczenia (por. między innymi wyroki z dnia 10 marca 1998r., II UKN 555/97, OSNAPiUS 1999, Nr 5, poz. 181; z dnia 20 maja 2004r., II UK 395/03, OSNP 2005, Nr 3, poz. 43; z dnia 25 stycznia 2005r., I UK 152/04, OSNP 2005, Nr 17, poz. 273; z dnia 2 sierpnia 2007r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293).

Jednocześnie należy podnieść, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko, sprowadzające się do twierdzenia, że ubezpieczony nie może uzyskać ustalenia przez sąd okresów ubezpieczenia dla celów ustalenia uprawnień z ubezpieczenia społecznego ani dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym postępowaniu (por. między innymi uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2001r., III CZP 46/01, OSNC 2002 Nr 7-8, poz. 85, z dnia 17 czerwca 1987r., III PZP 19/87 OSNCP 1988 nr 10, poz. 132 i z dnia 3 listopada 1994r., I PZP 45/94 OSNAPiUS 1995 Nr 6, poz. 74 oraz wyroki z dnia 4 listopada 1971r., I PR 344/71 OSNCP 1972 Nr 5, poz. 89, z dnia 1 grudnia 1983r., I PRN 189/83, OSNCP 1984 Nr 7, poz. 121, z dnia 17 grudnia 1997r., I PKN 434/97 OSNAPiUS 1998 Nr 21, poz. 627 i z dnia 23 lutego 1999r., I PKN 597/98, OSNAPiUS 2000 Nr 8, poz. 301).

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela to stanowisko.

Konkludując, Sąd II instancji uznał apelację za bezzasadną i na mocy art. 385 k.p.c., orzekł o jej oddaleniu.

/-/ SSA J. Ansion /-/ SSA M. Małek-Bujak /-/ SSA K. Merker

Sędzia Przewodnicząca Sędzia

JR